

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/41212>

Please be advised that this information was generated on 2019-12-10 and may be subject to change.

Democratie is stabiel dan je denkt

door Carla van Baalen – 15/03/05, 00:00

Minister Hoogervorst zit fout als hij het kiessysteem wil veranderen. Schommelingen in de kiezersgunst horen erbij. Daar moeten politici maar mee zien te leven.

Hans Hoogervorst (minister van volksgezondheid, VVD) is tot de overtuiging gekomen dat staatsrechtelijke hervormingen noodzakelijk zijn. Hij schreef er een essay over, waarin hij zegt dat de politieke aardverschuivingen uit 1994 en 2002/2003 niet goed zijn voor de regeerbaarheid van het land.

De verschuivingen komen door -wat de minister noemt- de 'wispelturige kiezer'. Die wispelturigheid ligt volgens Hoogervorst in ieder geval niet aan de politici zelf. Zij worden ten onrechte beschuldigd van regentesk gedrag, een te gebrekkige dualistische houding en van het niet durven benoemen van de echte problemen.

Voor alle kwalen (politieke instabiliteit, onregeerbaarheid, zappende kiezer en te veel op elkaar lijkende partijen), is een ander kiesstelsel hét medicijn. Een kiesstelsel waarbij slechts twee of drie partijen in de Tweede Kamer gekozen worden.

In hoeverre stemt zijn diagnose van politieke instabiliteit overeen met de realiteit? Het is waar dat het afgelopen decennium grote politieke verschuivingen zijn opgetreden. Maar of daarmee ook de regeerbaarheid in het gedrang is gekomen? Zo trad na de tumultueuze verkiezingen van 1994 de periode-Kok in. De economie groeide en bloeide en Kok mocht het wonder van het poldermodel overal komen uitleggen. De Nederlandse burgers waren tot ver in 2001 bijzonder tevreden. Na de -nog bewogener verlopen- verkiezingen van 2002 was er weliswaar meer dan een halfjaar instabiliteit, maar 2003 bracht spoedig herstel. Zo'n instabiele periode is niets bijzonders. Het kwam ook voor in 1977, toen de kabinetsformatie zeven maanden duurde, en in 1982, toen het kabinet-Van Agt II maar niet aan regeren toekwam door interne spanningen.

Er zijn inderdaad veel zwevende kiezers, maar dat is heel wat anders dan wispelturige kiezers. Volgens Hoogervorst is het stemgedrag grillig en vrijblijvend omdat men het gevoel heeft 'dat het toch allemaal niet zoveel uitmaakt'. Maar dat is niet waar. Als de kiezer werkelijk zou menen dat zijn stem er niet toe doet, zou hij wel thuis blijven (zoals bij de Europese verkiezingen). Maar hij gaat stemmen en krijgt zijn zin. Zo hadden in 1994 veel kiezers het helemaal gehad met het CDA. En dus stuurden zij de partij de oppositie in. In 2002 hadden de kiezers de buik vol van 'Paars' en voorkwamen zij een nieuwe combinatie van PvdA en VVD. De kiezer kwam op en zag dat zijn stem ertoe deed.

Wel is waar dat de kiezer niet onmiddellijk weet welke partijen gaan regeren, maar dit is al lang zo en de duidelijkheid is eerder toe- dan afgenomen. Sinds twintig jaar weet de kiezer op het moment dat de uitslagen bekend zijn -dus op zijn laatst omstreeks een uur of elf op verkiezingsavond- wie minister-president wordt: de lijsttrekker van de grootste partij. Dat was vroeger wel anders. Zowel lijsttrekkers van verliezende partijen konden minister-president worden (Drees in 1948) als lijsttrekkers van kleine partijen (Biesheuvel in 1971). Hoogervorst vindt ook dat kabinetsformaties te lang duren. Daar zou een einde aan komen wanneer er slechts twee grote partijen zouden zijn. Slechts één van de twee immers zou kunnen winnen en met de winst ook alle zetels in het kabinet verwerven. De minister ziet echter over het hoofd dat in Nederland die langdurige kabinetsformaties al meer dan vijftig jaar voor lief worden genomen juist omdat die lange duur en intensiteit van besprekingen, garant staan voor stabiele kabinetten.

De relatie tussen politiek en media is problematisch, daar heeft Hoogervorst gelijk in. Maar dit is geen argument voor verandering van het kiesstelsel.

Anders dan Hoogervorst suggereert, functioneert onze parlementaire democratie heel behoorlijk. Bij kamerverkiezingen gaat een hoog percentage naar de stembus. Dit is bij de laatste twee verkiezingen zelfs toegenomen. Onvrede dan wel instemming met het gevoerde beleid wordt geuit door middel van een stem op een

bepaalde partij. De gevolgen zijn te merken. De kiezers in Nederland zijn in staat rake klappen uit te delen. Hun stem doet ertoe.

De vraag is waarmee de minister nu eigenlijk zo veel moeite heeft. De indruk is dat hij het vooral vervelend vindt dat het politieke establishment het tegenwoordig zo moeilijk heeft. Die nare media maken het de politici erg lastig en van die vervelende kiezers kun je ook al niet meer opan. De ene keer bezorgen ze je een grote fractie in de Kamer, de volgende keer halveren ze die weer. Hoogervorst in een interview in Trouw (10 maart): „Hele generaties politici zijn weggevaagd door wispelturige kiezers. Die klap komt heel hard aan." Tja, natuurlijk is het vervelend voor een politicus om naar huis te worden gestuurd. Maar is dat niet de essentie van een gezonde democratie? Misschien is ons kiesstelsel helemaal zo gek nog niet.